

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 «
 Helyben házhoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 «
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétévi és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

Aszerkesztőség kéziratok visszaadására vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 3 fillér.

NAGYVÁRAD, június 19.

A Vajda-ügy tanulságai.

Hogy Vajda Sándor román nemzeti képviselő ismert parlamenti szereplésével a román népnek nem használt, hanem csak ártott, ezt ma már velem együtt a biggadtan objektíve gondolkodó román intelligencia is tudja, vallja és érzi. És ezt bizonyítani ép oly felesleges, mint azt, hogy midőn Vajda a magyar parlamentben felolvasta a magyar nemzetet gyalázó költeményt, ezen ténykedésével arcul csapta a magyar nemzetet, önmagát lehetetlenné tette, a román kérdés megoldását pedig — amire ő és társai vállalkoztak — fagypontra szállította alá. Hát azért ment Vajda a parlamentbe, azért küldték román választói oda, hogy ott piszkolódjék, végig sértse a magyar nemzetet, melynek jóvoltából és lojalitásából él és lelegzik? Hát azért szakított a románság a passzivitással, azért lépett az aktivitás terére, azért választott és küldött képviselőket a parlamentbe, hogy azok ott ahelyett, hogy a román nép bajaira orvoslást kérjenek — Vajda-féle skandalumokat provokáljanak? Igen tisztelt román urak, jól van ez így? Önökhöz fordulok, igen tisztelt román papok, ügyvédek és tanítók — kiknek

kezeibe a román nép sorsa helyezve van — és teljes tisztelettel kérdelem, mi hasznunk van nekünk és specialiter, mi haszna van a román nemzetnek abból, hogy ma 15 képviselője ül a magyar parlamentben, mi hasznunk van abból az átkozott magyar ellenes politikából, melyet Vajda is követett, és melynek áldozatul is esett?

Egy éve mult, mióta a nemzeti kormány megbízatást nyert, működését megkezdte; 1 éve mult, mióta a román nemzeti képviselők helyet foglalnak a parlamentben. Kérdelem ezen egy év alatt mit tettek?

Egypárszor megobstruálták a kormányt, felszólalásaikkal megakasztották a parlament működését, tiltakoztak a kormány részéről jövő bármilyen üdvös reform ellen, megalakították a román nemzeti pártnak hivatalos organumát: a hirhadt, véresszájú »Luptát« amely nem respectál sem Istent, sem embert, elátkoz és kötéltre huz minden román embert, aki elég vakmerő az ő politikáját nem akceptálni, végül következett Vajda ismert szereplése, melytől minden jóérsű ember elfordul. Ezek röviden a román képviselőknek egy évi parlamenti szereplései, melyek közül kétségkívül a legsötétebb szereplés Vajda verselése volt. És most itt a Vajda verselésénél álljunk meg egy kicsit, meditáljunk felette és végre okul-

jon. Vajdának parlamenti szerepléséből úgy a magyarság, valamint a románság, igen sokat teremthet és épp ezért a Vajda ügye felett egyszerűen napirendre térni nem lehet.

A mentelmi bizottság valószínűleg megfogja állapítani Vajda Sándor mentelmi jogának megsértését, de azt tudjuk és konstatáljuk, hogy ebből kifolyólag a magyarságnak és specialiter a magyar kormánynak kötelessége — éppen a magyar állameszme szempontjából gondoskodni arról, hogy a magyar parlamentbe a jövőben Vajda-féle dolgok ne ismétlőd-hessenek. Az államhatalomnak és jelen esetben a magyar államhatalomnak kötelessége szigorú rendszabályok és törvények által gondoskodni arról is, hogy a magyar hazának minden ellenségét egyszer s mindenkorra lehetetlenné tegye — ismétlem ez kötelessége az államhatalomnak, ha csak nem akar öngyilkosságra vetemedni. Vajda szerepléséből sokat okulhat és illetőleg tanulhat a románság, amely végtére is be kell hogy lássa, hogy a magyar ellenes politika karöltve a fanatikus fajgyűlölettel vég-eredményében csak ilyen botrányokat eredményezhet véghetetlen nagy kárára a román nemzetnek.

Végre a Vajda esetéből sokat tanulhatnak magok a román képviselők, kik akarva nem akarva be kell, hogy lássák,

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Utí levelek

a magyar gazdák németországi tanulmányjáról.

Berlin, 1907. június 15.

VI.

»Sachsen« porosz tartomány fővárosa: Magdeburg, szép ódon város 240.000 lakossal, egyszersmind katonai gócpont: erős vár az Elbe folyó mellett.

Magdeburgból Hadmersleben-be mentünk a Heine-féle mintagazdaság megtekintésére.

Hadmersleben eredetileg kolostori birtok volt s az apácák tulajdonát képezte, mint ilyet 1807-ben Jerome Napoleon westfáliai király szekularizálta s Heine a mostani tulajdonos 1885-ben szerezte meg.

A gazdaság nagyon intenzív: vetőmag, cukorrépa és burgonyatermeléssel.

Hadmerslebenből június 13-án Thale nevű gyönyörű üdülőhelyre mentünk: »a sok tanulmány után kicsit üdülni.«

Thale gyönyörű helyen fekszik, a Harz hegység tövében, nagy ipara, különösen vasbányászata és nagy idegen forgalma van. Thaleba mi délután érkezünk meg, de a szakadó eső ekkor lehetetlenné tette a vidék megtekintését. Mi fiatalabbak, másnap azonban korán reggel elindultunk »megtapasztalni« a vidéket.

A korai reggeli séta felette kellemes volt, jobbra-balra erdő borította meredek hegyoldalak, az utak mindenütt táblákkal és jelekkel

ellátva. Bár korán indultunk utunk, mégis találkoztunk turistákkal, köztük hölgyekkel is, kik mint Németországban szokás, egy hátzsákban vitték podgyászukat. A hölgyek társágának, illetve pardon csak a hölgyekkel való találkozásnak azonban nem örültünk meg nagyon, mert önagyságáék már az élemdettebb turisták közé tartoztak.

A német nagyon élelmes üzletember s mint ilyen, tudja jól azt, hogy a reklám az üzlet egyik lefőbb protektora. S minthogy egy-egy szebb vidéket azonnal belevon üzletébe, annak egyes szebb pontját reklamirozza. A reklamirozás abból áll, hogy minden vidék szebb és érdekesebb pontjának már rég időktől megvan a maga legendája, mely a vidéknek nagyobb vonzóerőt kölcsönöz.

Igy Thaleban van: »Hexenfels«, honnan réges régen egy boszorkányt hajítottak le. »Hexentanzplatz«, innen pedig szintén réges régen a királyné ugratott át lovon a szemközti sziklacsúcsra, egy ellenséges királytól üldözve, a királyné lova szerencsésen átrepült a tátongó mélységen, az ellenséges király pedig lezuhant a mélységbe.

Az egész Thale tele van csupa »Hotellek« és bazárral s a vidék minden szebb pontján egy-egy vendéglő várja a felérkező utast! Így használja ki a német a maga előnyére a természet szépségét!

Thaleból Quedlinburgba, a Dippe testvérek magtenyésztő gazdaságának megtekintésére mentünk.

Quedlinburgban láttuk azt, hogy mire képes a józan észzel párosult szorgalom! A mostani

birtokosok édesapja 50 morgen föld tulajdonosa volt (1 morgen = tél magyar hold) 1847-ben kezdett az öreg Dippe — belátva a vetőmag jószágának a termés eredményére való befolyásának kiváló fontosságát — a vetőmagvak termelésével és nemesítésével foglalkozni.

Az apa által megkezdett munkát, a két fivestvér folytatta s ma 60 év múltán 14.000 morgen a birtok s egyike még Németországban is a legszebb gazdaságoknak.

Ha valaki látott egy nagy kertészkeretet, akkor képzelje el azt százszorosan nagyítva s akkor képet alkot magának Dippe uradalmáról, mely a szó szoros értelmében nem egyéb, mint egy óriási kertészet.

Kint a szántóföldön pár száz hold a »spenót, uborka, zeller, kalaráb; több száz holdra megy a mindenféle virág: a rezeda, őszi rózsa, árvácska.«

Főleg azonban a répamag termelésre van a főszűly fektetve. Bent Quedlinburgban vannak az óriási virágtelepek, mesés szép látványt nyújtva ezer és ezer változatukkal a szemlélőknek.

Önkéntelenül felmerül a kérdés, hogy a mi édes szép hazánkba nem volna lehetséges ily rengeteg jövedelmet hajtó gazdaság létesítése? Sajnos, de szerény véleményem szerint nálunk ez nem lehetséges, mert kevés az eső, illetve az időjárás a fő akadály az ilyen gazdálkodásnak.

Quedlinburgból a német birodalom fő- és székvárosába: Berlinbe érkezünk, hol jelenleg időzünk.

Berlin több mint kétszer akkora, mint Bu-

miszerint eddigi provokáló magaviseletökkel szakítani kell, be kell, hogy lássák, hogy mindaddig, míg ők és az egész román intelligencia nem szakít a magyar-ellenes politikával, mindaddig, míg mi románok nem fogunk őszinte bizalommal és szeretettel fordulni a magyarokhoz, a román kérdés megoldást nem fog nyerni. Békesség, egyetértés román és magyar között csak akkor lesz, ha a románság szakítva eddigi tradicionális politikájával a magyarban nem ellenségét, hanem barátját, testvérét fogja keresni. Adja az Ég, hogy úgy legyen.

(Kl.)

ORSZÁGGYÜLÉS.

A képviselőház ülése.

Budapest, június 19.

Elnök: Rakovszky István.

A múlt ülés jegyzőkönyvének hitelesítése és elnöki előterjesztések és jelentések után

Tömeges szövegvonás.

Supilo Ferenc: Személyes megtámadtatás címén kér szót és az elnök eljárását bírálja.

Elnök figyelmezteti, hogy ne bírálja az elnök eljárását, de nem használt és Rakovszky megvonta Supilotól a szót.

A következő szónokok, mint Potosnyák Ferenc, majd újra Supilo, Lukinics Odön, Privicevics Szvetozár, Budeszlajco Bude, Krusevac Mladen, egy másik horvát képviselő, Popovics Dusan, Loskovics Iván, Lukinics Jovan, Magdics Pero egymásután szólaltak fel ezután és mind bírálta az elnök eljárását, amiért Rakovszky figyelmeztetés után egyenként megvonta a szót, és többeket renitenskedés miatt rendreutasított.

Elnöki nyilatkozat.

Elnök: T. Ház! Az elnöki székben nyilatkozatot óhajtok tenni. A horvátországi ma-

gyar képviselők beszédjeikben folytonosan azt hangoztatják, hogy megvonjuk tőlük a szólás-szabadságot. Felhivom az egész Házat tanunak, hogy ők itt hetek óta az öt órás üléseket céltalanul kibeszélik.

Vlád Aurél: Joguk van hozzá.

Percekig tartó zaj és kiabálás. A képviselők felugrának és öklükkel fenyegetik Vlédot, miközben szidalmazó szavak röpülnek feléje: Csirkefogó, gazember. Cinkos stb. Elnök folyton csenget, Bathány Tivadar gróf, Ugron Gábor és mások csillapítják az ingerült képviselőket, majd többen is kiáltják: Csend legyen! Halljuk az elnököt.

Elnök (a csend helyreállításával). A képviselő urak öt órán keresztül beszélnek a parlamentáris elvének teljes kijátszásával, mert a parlamentáris elve azon alapszik, hogy egymást meggyőzzük. Már pedig a horvátországi képviselő urak olyan nyelven beszélnek, melyet kívülők senki sem ért. (Viharos helyeslés.)

Olyan módon folytatják a vitát, amelylyel a legélesebben provokálják az elnöki beavatkozást. Mi elmentünk a türelem legszélső határáig, de ismerjük azt a játékot, amelyet vejük üznek és nem fogjuk tűrni, hogy úgy tüntessék fel a magyar parlamentet, mintha a szólás-szabadságot korlátoznánk. (Viharos tettség.) Az elnökség a legerélyesebb eszközökkel fog oda hatni, hogy a horvátok a házszabályokat kijátszva, fegyverül ne használhassák. (Viharos taps és éljenzés.)

Az ülést tíz percre felfüggesztem.

Zajos incidens.

Az egész Ház, kivéve a nemzetiségeket és horvátokat, meg-megújuló tapsal és szakadatlan éljenzéssel tüntetett az elnök mellett. A függetlenségi képviselők izgatottan rohantak a nemzetiségiekhez és horvátokhoz.

— Csirkefogók! Hitvány gazemberek!

Kiáltották feléjük.

Óriási zajban nem lehetett hallani a szót,

Stimmeg, stádrath.

Rittmeister Mehlhausen, a Club elnöke.

Gr. Brautenberg.

Herceg Hohenloe.

Professor Lehmann. Természetes, hogy tósztok nem maradtak el. Thiel miniszter direktor a magyar királyra, gróf Majláth a társaság vezetője a német uralkodóházra. Vöbling Oecom. Rath a magyar gazdasági egyesületre, Szögyény Marich a Club der Landvirthere, dr Bálint a társaság tagja a Club elnökére ürtette poharát.

A fényes és mindennek dacára kedélyes estélynek úgy éjfél előtt fél órával lett vége, mikor is sétára indultunk.

Ily nagy kaliberű »Diner« után jól esik a séta, pláne Berlinben! Itt ekkor van csak az igazi élet, a kávéházak, mulatóhelyek tömve, az utcán dacára annyi az ember, mint nálunk Nagyváradon a korzó idején!

A késő éjjel dacára a keresztül-kasul robbogó autók folytonos és minden hangváltozattal való tö-töffözése, a villanyosok folytonos csilingelése, a »Droschkék« (egylovas kocsik, mert itt fiakker nincs) dübörgése, a járókelők lármája hihetetlen zajjá vegyül s ez a látszólagos, minden rendnélküli összevisszaság, ez a zürzavar, a sötét éjben nappali fényt terjesztő villanylámpák mellett, oly megkapó csodás látvány, hogy ki egyszer látta az nem tudja feledni!

Földes Béla.

de egyszerre Csizmadia Endre soproni képviselő reszkette a dühtől a padban Supilo felé rohan s magából kikelve kiáltja:

— Ez a legnagyobb gazember! Ez az oka az egésznek!

Supilo megállt. Csizmadia pedig képviselő társai csillapították és elvonták Supilo közeléből. A zaj és felindulás még sokáig tartott, míg végre az elnök újból megnyitotta az ülést.

Rakovszky István elnök újból megnyitja az ülést. Azt hallotta, úgy mond, hogy a horvátok őt azzal vádolják, hogy visszaél az elnöki hatalommal. Kijelenti, hogy ő és az elnökség ezt sohasem teszi. A szólásijogot mindig megadja, de akik a házszabályokat vagy az elnöki intézkedéseket nem respektálják, azokkal szemben a 255. §-t fogja alkalmazni és pedig úgy, hogy az ügyeket a mentelmi bizottsághoz fogja utasítani a legszigorubb intézkedések javaslatba hozatala végett. A 255. §-arról szól, hogy ilyen képviselők a bizottság javaslatára a háznak ünnepies megkövetésére, vagy jegyzőkönyvi megróvásra, a hivatalos lapban és a választó kerületben való kiplakátózására, vagy ismétlés esetén bizonyos időre kizárásra ítélheti a Ház. Ezután áttértek a javaslatra.

Krusevac Mladen horvátul beszél.

Rakovszky elnök: Hitelesíti a mai ülésen hozott határozatot, mely szerint a horvát képviselők ügyét a mentelmi bizottsághoz utasították.

Magyar meghívó minta.

Ezután Návay Lajos foglalja el az elnöki széket. Jelenti, hogy a mentelmi bizottság a délelőtti folyamán kézbesítette a meghívókat a délutáni bizottsági ülésekre a horvát képviselőknek, de Potosnyák Ferenc megtagadta a magyar nyelvű meghívót (szemtelenység) mint-hogy a magyar parlament hivatalos nyelve a magyar és a házszabályal ellenkezik az, aki ezt nem respektálja Polonyiék renitenskedését mind emellett újból a mentelmi bizottsághoz utasítja (élénk helyeslés.)

Olay Lajos: Kívánja, hogy már holnap tárgyalják ezeket a mentelmi ügyeket. Vegyék el a horvátok méltó büntetésüket magyar ellenes eljárásukért.

Lengyel Zoltán felszólalása után a Ház tudomásul vette az elnöki bejelentést. Ezután Vinkovics Bozó horvátul beszél.

Vinkovics Bozó beszélt horvátul a javaslal ellen.

Ezután az elnök berekesztette az ülést fél 3 órakor, mert Vléd Aurél nem volt jelen, hogy interpellációját előterjessze.

Biharmegye közgyűlése.

Biharvámegye törvényhatósága tegnap tartotta meg június havi évnegyedes közgyűlésének első napját. A közgyűlés igazi nyári hangulat keretében gördült le s semmitéle fontosabb politikai vonatkozású határozatot nem hozott.

Ugy látszik a régi rendszer még mindig tud dominálni s tudja hivatát annyira befolyásolni, hogy azok csökönnyösen ragaszkodnak a letűnt korhoz.

A tegnapi közgyűlésen egy pontnál lett volna alkalma a törvényhatóságnak levetni a korrump rendszer köpenyét s legalább látszatát adhatta volna annak, hogy kezd a tábor

dapest, kétmilliónyi lakossal és óriási nagy forgalommal. Itt a fővárosban látszik igazán a német birodalom nagysága!

Berlinbe jun. 14-én érkezünk s a »Hotel Centralba« telepedtünk meg.

Ma június 15-én reggel a berlini gazdasági főiskolát tekintettük meg.

N. Zuntz rektor a tanári kar élén barátságosan fogadott bennünket, örömeinek adva kifejezést, hogy mi magyarok ily számmal felkerestük az intézetet.

Maga az intézmény nagyszabású és a berlini egyetem kiegészítő részét képezi.

Az intézet fényes berendezése, sok tanulságos gyűjteménye méltó e nagyszerű gazdasági intézmény híréhez.

Még a délelőtti folyamán néztük meg a Bolle-cég óriási tejsarnokát.

Itt naponta 142,000 liter tejet adnak el és dolgoznak fel vajnak, sajtnak, turónak, tejcsukornak stb.

A gyárnak (mert bátran ennek nevezhető) 2600 alkalmazottja van.

Ezek részére bent a gyártelepen külön templom és színház van fényesen berendezve.

Este a »Club der Landvirté«-ben a német gazdasági egyesület vendégei voltunk.

A német gazdasági egyesület volt az O. M. G. E.-tel karöltve, a mi mostani tanulmány-utunk értelmi szerzője.

A rendkívül fényes ebéden (este 6 órakor) a berlini notabilitások közül ott voltak:

Szögyény Marich László, nagykövet.

Thiel, miniszter direktor.

Dr Zuntz, rektor.

józanabban is gondolkozni s kezdi belátni, hogy ami letűnt az ugyan vissza nem jő. Ez az egy pont a szatmári átirat volt, mely a kormány üdvözlésére hívja fel a vármegyét. Természetes a Tisza gárda nem enged s leszavazták az indítványt.

A közgyűlés lefolyásáról adjuk a következőket.

Pontban kilenc órakor *Glac* Antal főispán megnyitotta az ülést, melyen igen számosan vettek részt a megye bizottsági tagok, köztük gróf Tisza István is.

A közgyűlés megnyitása után az alispán időszaki jelentése kövekezett, mely szerint Bihar megye közállapota csupán türhető. A mezőgazdasági viszonyok gyengék, az őszi vetések sok helyen a téli fagy s rossz időjárás következtében megrikkultak. A gyümölcsstermés kevés reményt nyújt, a szőlő közepes termést ígér.

Bejelenti az alispán, hogy március 24 én a Szamos folyó védtöltése át lett törve s a megáradt víz az Érvölgyét elöntötte.

A sorozás kedvezőtlen volt, amennyiben előállott 12075 hadköteles s ezek közül bevált 3328 s alkalmatlan lett 7587.

Az alispán időszaki jelentését követte a megüresedett közigazgatási bizottsági tag választás, mely titkos szavazás útján lett eldöntve. A szavazatszedő bizottság elnöke lett Száhlender Károly, szavazatszedők Papp János és Korbély József, jegyző lett Bartos Elemér.

Szavaztak összesen 134-en, ebből Telegdy Józsefre esett 113, Leszkay Jánosra 20 és Miskolczy Arpádra 1. Eszerint Telegdy József lett beválasztva a közigazgatási bizottságba.

A választást követte a számonkérő szék jelentése, mely szerint a vármegye ügykezelése ugy a közigazgatásnál, mint az árvászeknél kifogástalanul történt.

A közérdekű ügyek letárgyalása után Telegdy József kérte, tekintettel az ügy fontosságára a nagyvárad kereskedelmi és iparkamarának a szeszadó módosítása és az ipari szeszgyárak contingensének tárgyában a megyéhez intézett átiratát ne a sorrendben, hanem közvetlen a miniszteri leiratok után tárgyalják.

Csorvási István pedig a nagyszalontai főgimnázium építkezési ügyét kérte elsősorban tárgyalatni.

A közgyűlés mindkét kérelmet teljesítette, melynek megtörténte után *Balogh* János tb. főjegyző a honvéddhadapródiskolában megüresedett egy alapítványos helynek betöltésére vonatkozólag teszi meg jelentését.

Beérkezett összesen négy pályázat és pedig Nagy Márton, Barna nevű, Csapó Dezső, András nevű, Tyll Imre, Ernő nevű és Erdei Zoltán hasonló nevű fia pályázatai.

A központi választmány, mivel a pályázók mind megyei tisztviselők, nem foglalt álláspontot s így szavazás alá került az ügy. A szavazás folytán első helyen ajánlani fogja a vármegye Nagy Barnát, másodsorban Csapó Andrást és harmadsorban Tyll Ernőt.

Balogh János bejelenti, hogy a honvédelmi miniszter az Andaházi Szilágyi féle alapítványos helyre Fráter János ajánlását nem fogadta el. A jelentésre a közgyűlés a minisztert bizta meg a hely betöltésével.

A Nagykereki jegyzőség.

A Nagykerekiben legutóbb megtartott jegyzői választáson Pászthy Sándor lett megválasztva jegyzőül, mely ellen felebbezést nyújtottak be. A felebbezésben azt adják elő, hogy a választást vezető főszolgabíró nem járt el szabályszerűen, mert a később beadott két ajánlatot nem fogadta el. A főszolgabíró igazoló jelentésében azt adja elő, hogy a két ajánlatot nem kapta meg, mert annak benyújtási ideje alatt nem tartózkodott a választás helyiségében.

Az állandó választmány az igazoló jelentés alapján a jegyző választás megsemmisítését javasolja.

A javaslattal szemben Ertsey Péter dr áll

fel s hosszas jogi beszédében vitatja a főszolgabírónak szabályos eljárását s a felebbezésben felhozott támadásokat rágalomnak tartja. Nem látja helyesnek az állandó választmány javaslatát, mert az nem a béke helyreállítását szűlné, hanem ismét felzavarná a község bel békéjét. Az hogy a főszolgabíró nem tartózkodott egy órával hamarabb a választás helyiségében, nem képez szabálytalanságot, mert az ott való tartózkodást nem írja elő semmiféle szabály. A megválasztott jegyző különben is a község melegegésére végzi a község adminisztratív ügyeit s így a választás megsemmisítése csak a már helyreállott nyugalmat bontaná fel.

Ezek után szavazás alá került az ügy, mely az Ertsey javaslatát tudniillik a választás megsemmisítését fogadta el.

A nagyszalontai gimnázium.

Baranyi András jelenti, hogy a nagyszalontai gimnázium ügye jelenleg abban a stádiumban van, hogy az építkezési munkálatok megkezdését lehet foganatosítani. A szakosztály javasolja, miszerint az alispán bizassék még hogy a már korábbi megyei határozat alapján a 100,000 korona kölcsön felvétele tárgyában kezdje meg a pénzintézetekkel a tárgyalást s eljárásának eredményéről a szeptemberi közgyűlésen jelentsen.

Beöthy László mivel az ügy igen előre haladott állapotban van javasolja, hogy az alispán tárgyalásáról ne a szeptemberi közgyűlésen jelentsen, hanem arra egy rendkívüli közgyűlést hívjanak össze.

Az állandó választmány *Beöthy* László javaslatával módosítva lett elfogadva.

A szeszcontingens megszüntetése.

A kereskedelmi kamarának átirata ügyében Telegdy József szólalt fel a következőkben.

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

Méltóztassék megengedni, hogy e tárgy nagyfontosságára való tekintettel kissé hosszabban szólhassak hozzá.

Az országgyűlésen is többszörösen kifejezést adtam abbéli nézetemnek, hogy változtatni kell azon a Magyarországon annyira káros és visszas állapotban, miszerint a gazdasági ipar nagyiparrá fejlődött, mert ezen hibás irányzatnak további fentartása a magyar föld kizsárolására, elszegényedésére fog vezetni, áll ez a cukorgyártásra, valamint a sörgyártásra, különösen pedig a szeszgyártásra egyformán, mely iparágak sehol a világon nem fejlődtek annyira nagyiparrá, mint nálunk Magyarországon.

Természetes, hogy amidőn a kormány ezen műveletet végrehajtja, teljes kárpótlást kell nyújtania, a jelen esetben az ipari szeszgyárosoknak, s gondoskodnia kell arról, hogy azon városok, mint Nagyvárad is, melyekben ezen iparág kisajátítása városi érdekeket is érint, azok kárpótlást találjanak.

Véleményem zerint ez lehetséges, mert a teljes kárpótlás nagy anyagi eszközt ad a jelenlegi szeszgyáros kezébe, a kisajátítás után megmarad neki a nagy ipartelepe, épületeivel és hajtó erőivel együtt, hozzá vevén a szeszgyáros intelligenciáját, mi sem áll utjában annak, hogy ők más iparág gyártására menjenek át, olyanra, mely nem a gazda rovására fejlődik, hanem ellenkezőleg annak is szükségletét képezi, támogatnia kell ezen átmenet lehetőségét a kereskedelmi kormány iparpártolási akciójával is, ahelyett, hogy mint most is tesszik, külföldi gyárosokat csödütsenek be, akik az elért gyártási hasznót kiviszik és kint élvezik és rakják élire a külföldön, az ezeken nyújtott előnyökkel magyar kézben lévő iparágakat teremtenének, és ez lenne azután az igazi magyar ipar.

Es ha az egész szeszipar átváltozik gazdasági iparrá, meg van teremtve az alap, melylyel a megváltás az állampénztár megterhelése nélkül megy végbe, mert a jelenlegi gazdasági szeszgyáraknak nyújtott 6, 8, 10 koronás Hl-enkinti adókedvezmény megszűnik, s ezen összeg képezheti évi járadékát azon tőkének, mely a megváltáshoz szükséges, sőt még azon

gondolat élől sem zárkozom el, hogy az ujonnan keletkező szeszgyárak a megváltás összegéhez egy bizonyos hányadban hozzájáruljanak.

Eleve is tiltakozom azon többször hangoztatott feltevés ellen, mintha ezen transactió egy a nagybirtokosoknak nyújtandó ajándék lenne, mert ez egy elengedhetetlen fontosságú gazdasági intézkedés, de a kisbirtokos is állíthat szeszgyárat, sőt szövetkezet útján a törpe birtok is élvezheti annak előnyeit.

Az elmondottakkal azt óhajtom bizonyítani, hogy felszólalásom nem egyoldalú álláspont, mert ugy az ipari szeszgyárosok valamint a város érdekeinek megóvását is lehetőnek tartom, a hátrányokról, melyet a városok ipari szeszgyáraknak a város közepén való létezésével szenvednek, nem is akarok hosszasan beszélni, elég reámutatni azon körülményre, hogy a trágyalé befertőzi a talajt és beszennyezi a folyóvizeket.

Felszólalásom főcélja azonban reámutatni mennyire fontos gazdasági érdek fűződik a mezőgazdasági szeszgyárak létesítéséhez: a nyerstermény a gazdaságban dolgoztatik fel, elesik tehát a szállítási költség a gazda javára, a melléktermény a gazdaságban használják fel, s a trágya a föld javítására szolgál, — még most, részben a moslék szárítása által a takarmányt kiviszik a külföldre, vagy mint itt Nagyváradon is a trágyát szárítják meg, és viszik ki a külföldre, s az az a gazdálkodás, mely a magyar föld kizsárolására vezet, s annak elszegényedését jelenti.

De, hogy milyen anomáliák állanak elő akkor, ha a szeszipar nagyiparrá fejlődik, azt ismét egy nagyvárad példája bizonyítja: Az ipari gyárak miután jelenleg a hizlalás nem reutabilis, tejgazdaságot rendeznek be, egészségtelen, erjedt anyagból származó takarmányt használván fel, s így a tejproductiót is kisajátítják a gazdától, — mi gazdák pedig az egyoldalú szemtermelést megszüntetendő, tejgazdaságot rendezünk be, tejelő marha importot eszközölünk, tejszövetkezeteket alakítunk, s ime jön a nagyipar ennek is concurentiát csinálni, legyűri a gyengébb tőkésű kis gazdát, de egyszer csak változik a conjunctura, ismét hasznót hajtóvá válik hizlalás, egyszerre abba fogják hagyni a tejtermelést, le hizlalják a teheneket, most már szállítson megint tejet a gazda, akit azonban időközben letörték. Ez sem ipari, sem városi érdek nem lehet, van még Magyarországon ipari foglalkozás másféle elég, ne akarják a szőlősi, palotai, püspöki kisgazda és az intensív gazdálkodás kenyerét elvenni, ne olyat produkáljon a nagyipar, a melyet a mezőgazdasági is tud produkálni, hanem olyant, amit a mezőgazdaság igényel, akkor jól megélünk egymást támogatva mind a ketten, mert így, ahogy most van, egymást emésztyük s egymás ellen vagyunk kénytelenek állást foglalni, pedig az okos és helyes gazdasági politika az, ha gazda és gyáros egymást kiegészíti, ezen elv megvalósítására szolgál nézetem zerint a következő határozati javaslat, melynek elfogadását kérem:

Határozati javaslat.

A vármegye felir a kormányhoz, kérve azt, hogy az ipari szeszgyárak tulajdonosainak teljes kárpótlásával, szabadítsa fel az egész ipari szeszcontingest, s ezt adja át a mezőgazdaságnak, ezzel is szolgálva azon helyes közigazdasági elvnek, hogy: »a gazdasági ipar legyen a mezőgazdaságé.«

Hasonló eljárás céljából pedig irjon át a testvértörvényhatóságokhoz is.

Telegdy javaslatát a közgyűlés egyhangúlag fogadta el.

A miniszteri leiratok közül megemlítsere méltó a földmivélsügyi miniszternek Feketót községre vonatkozó leirata. Feketót községét ugyanis elpusztítással fenyegeti a Fekete-Kőrös, melyről annak idején lapunkban is részletesen megemlékeztünk. A miniszter ez ügyben elrendelte, hogy a vármegye tegye meg a szükséges intézkedéseket belátása szerint.

A közgyűlés a szakosztály véleménye alapján megbizza az alispánt, hogy folytasson

tárgyalást a Fekete-Körözs ármentesítő társulattal arra nézve, hogy mily módon lehetne a községet az elmosástól megmenteni.

Inger és a kivándorlás.

Szabolcs és Szatmár vármegyék átirataikban kérik Biharvármegyét, hogy a kivándorlás megfékezése tárgyában írjon fel a kormányhoz. Az állandó választmány az átiratoknak tudomásul vételét javasolja. Inger Szolimán egy óra huzamig tartó és sokszor derűtséget keltő beszédében a magyar gyarmatok létesítéséről szólott és javasolta, hogy ezeknek megvalósítása érdekében írjon fel a megye a kormányhoz.

Inger Szolimán javaslatát a közgyűlés nem fogadta el.

A szatmári átirat.

A szatmári átiratnál ért el a közgyűlés legérdekesebb és legkritikusabb percéhez. Ez az átirat ugyanis a kormány üdvözlését javasolta s az előző napon tartott párt értekezleten úgy a függetlenségi, mint a szabadelvű párt a mellett volt, hogy exponálni fogja magát.

Lehet, hogy az előre haladott idő volt az oka a terv megváltoztatásainak, de a pártátlátások nem valósultak meg.

A szakosztály az átiratnak tudomásul vételét javasolta, mire Csorvássy István úgy a maga, mint a függetlenségi párt nevében az állandó választmány mellőzését s a szatmári átirat elfogadását javasolja.

Csorvássy javaslata után Glac Antal főispán szavazás alá bocsátja az állandó választmány és a Csorvássy István javaslatát. A közgyűlés nagy többséggel az állandó választmány javaslatát fogadta el.

Márkus László kéri, hogy a kérelmek közül Magyar Gyula kérelme tárgyalassék soron kívül. A kérelem a Végh Rozália-féle alapítványos hely elnyerésére vonatkozott. A közgyűlés Márkus kérelmét teljesítette, minek folytán a Végh Rozália-féle alapítványra beérkezett pályázatokkal foglalkozott a közgyűlés. Összesen négyen nyújtották be kérelmüket. Az állandó választmány Magyar Gyula kérelme mellett foglalt állást s ennek folytán a közgyűlés egyhangulag Magyar Gyulának, illetőleg Barna nevű fiának ítélte oda a Végh-féle alapítványt.

A korcsmai szabályrendeletek módosítása.

Száhlender Károly és társai javaslatot nyújtottak be a törvényhatóságokhoz, hogy a tulajdonosok elterjedt alkoholizmus megfékezése tárgyában a kormányhoz és az országához feliratot intézzen a vármegye. Az állandó választmány a javaslat elfogadása mellett foglal állást s a korcsmák vasár és ünnepnap zárva tartása érdekében felirat készítését javasolja.

Gróf Tisza István azt hiszi, nem lehet különbséget tenni a vasár, valamint ünnepnap és a hétköznapok között. Kevés jelentőséget tulajdonít a korcsmák vasár és ünnepnap való zárva tartásának, mert igen csekély az a quantum, melyet vasár és ünnepnap fogyasztanak el, ahhoz képest amit az országban más időben elfogyasztanak. A népek tulajdonképpen egyedüli szabadideje a vasárnap és az ünnepnap. Ezek a napok azok, melyeket szórakozásra fordíthatnak, ezt tehát elvonni a néptől nem tartja elég indokoltnak.

Nincs ellene azonban az indítványnak, hanem annak módosítását javasolja olyképen, hogy a korcsmai kikapások megfékezése tárgyában írjon fel a megye. Kétféleképen véli a felirat elkészítését. Es pedig, hogy a korcsmák zárva tartása a községi szabályrendeletekbe utaltassék, mely eddig nem volt: és másik mód, hogy a korcsmai állapotok elfa-

julásának megfékezése végett hozzon döntés a miniszter.

Tisza javaslatát a közgyűlés egyhangulag elfogadta.

A kórház kitelepítése.

A legfontosabb tárgyak egyike volt a megyei kórház kitelepítése. Az állandó választmány javasolja, hogy a kitelepítés kérdésének megoldá a végett 1 százalék pótdót szavazzon meg a közgyűlés s a napi ápolási díjakat 6 fillérral emelje.

Tisza a kitelepítés ügyét a kórházi választmány elé indítványozza áttenni, amely gondoskodik a megfelelő költségvetések, illetőleg tervek elkészítéséről.

Miskolczy Ferenc a költségvetések és tervek elkészítését igen költségesnek tartja. A napi ápolási díjak felemelését nem tartja kivihetőnek a belügyminiszternél.

Tisza István, az ápolási díjak telemelését kivihetőnek tartja, mert a belügyminiszter egy megfelelő s az állapotokat kellőleg illusztráló felirat alapján meggyőződést fog szerezni a kitelepítés fontosságáról. A pótdó kivetését csakis akkor tartja megszavazhatónak, ha a tervek készen vannak, mert azokból tűnik ki, hogy mily összegre lesz szükség a kitelepítésnél.

Fráter Imre dr igazgató főorvos felvilágosító jelentést tesz a kitelepítés ügyében.

Beöthy László a kitelepítést a város által adandó ingyen telek és a napi ápolási díjak felemeléséből tartja megvalósíthatónak. Ezek igénybe vétele után javasolja az 1 százalék pótdó kivetésének megszavazását.

A közgyűlés Beöthy László javaslatát egyhangulag elfogadta.

A tüdővész elleni mozgalom.

A közegészségügyi bizottság előterjesztést tesz a tüdővész pusztításainak megfékezése tárgyában. Az állandó választmány javasolja, hogy a megye tiszt főorvosa az ügy tanulmányozása végett tanulmányutra küldessék s e végből részére 800 koronát szavazzon meg a megye.

Glac Antal helyesnek tartaná, ha a megye a város hasonló mozgalomához csatlakozna.

Balogh Elemér előadó nem tartja célszerűnek a csatlakozást.

Fetsér Antal az ügy teljes kifejlését javasolja megvárni s indítványozza, hogy a vármegye csak akkor hozzon határozatot, ha tiszta állapotok lesznek.

Móricz Ernő dr főorvos a dispanzer rendszert tartja elfogadhatónak.

Fetsér Antal az eddigiekből azt következteti, hogy a szanatórium rendszer nem lesz Biharvármegyében behozva, mert az horribilis összeget kíván. A dispanzer rendszer van leginkább elterjedve, ő is azt javasolja elfogadhatónak, azonban most még leghelyesebb ha a főorvos kiküldését fogadja el a megye.

A javaslatot a közgyűlés egyhangulag elfogadta.

A közgyűlés első napja déli 1 órakor ért véget s ma kilenc órakor folytatják.

A magyar nyelvű népoktatás.

— Megjutalmazott néptanító. —

Nagyvárad, június 19.

Soha annyi aggodalom és argumentum nem hangzott el a magyar nyelvű elemi népoktatás ellen, mint Apponyi népoktatási javaslatainak a közelmúltban lefolyt parlamenti tárgyalása alkalmával. A nemzetiségi képviselők valóságos rémmeséket költöttek arról az eredménytelenségről, melyet a magyar nyelvű népoktatás a nemzetiségi vidékeken produkál. Hát a nemzetiségi képviselőknek igazuk lehet, ha oly népiskola lebegett szemük előtt, melyben a néptanító nem akar eredményt produkálni, de ahol a tanító arra való ambícióval oktatja az idegen ajku honpolgárok gyermekeit a magyar nyelven, ott a tanítás szép és

kívánatos eredménye biztosítva van. Bizonyosárra az esküllei állami elemi iskola, mely fennállása óta a magyar nyelven való tanítással produkál annyi eredményt legalább, ha ugyan többet nem, mint amennyit az oláh nyelvű tanítás felmutat.

Az esküllei állami iskolában e hó 16-án délután folytak le a vizsgálatok Kocsiss Béla élesdi gyógyszerész elnöklése alatt. Ebbe az iskolába két tisztára oláh község gyermekei járnak. Mikor először kerülnek be az iskolába, arabusul hangzik a gyermeknek minden magyar szó és dicséretére legyen mondva tanítójának, már az első év után a vizsgálaton abban az eszme- és fogalomkörben, melyet az iskola tanítási anyaga az évben felölel, egészen jól megérteti magát és a hozzáintézett kérdésekre tiszta magyar ejtéssel értelmes feleletet ad.

Gyönyörűség volt hallgatni különösen az I. és II. osztály vizsgálatán a gyermekek értelmes, tiszta magyar olvasását; a beszéd- és értelemgyakorlatokban elért és felmutatott eredmény pedig valósággal meglepő. A magyar nyelven feltett kérdés biztos megértése, a kérdésekre adott értelmes felelet igazán frappánsa a vizsgán megjelent vendégeket. A tagozott, kellő hanghordozással előadott, a tartalom megértésére valló lelkes szavak a nagyszámu vendégsereg méltó csodálatára szolgáltak. Mily ambícióval, mennyi lelkesedéssel és mennyire hivatása magaslatán fáradozhatott következetes kitartással haladva a cél felé a két osztály vezetője Papp Ilma tanítónő, hogy ilyen meglepő szép eredményt ért el tanításával. Tudatos kulturmunkát végzett nyilván önfeláldozó fáradozással ezen a tiszta nemzetiségi vidéken.

Sikeres fáradozásának legszebb jutalma a szép eredmény szemlélete és az az elismerés, amelyet a vizsgát vezető elnök, Kocsiss Béla a vizsga befejeztekor a tanítónő előtt lelkes szavakkal kifejezett.

A III—VI. osztályban már szélesebb alapon mozog a gyermekek magyar nyelvtudása, biztosabb a nyelvhasználat készsége. A gyermekek ismeretköre fokozatosan tágul, hogy mire az elemi oktatás végére jut, ismeretköre kiterjed mindarra, amit a saját otthonában és szükségletei körében lát, hall, észlel és tapasztal és amire életviszonyai utalják. A hazafias érzület zsenge vonatkozásai itt már céltudatosan kifejlődnek és az elemi népoktatás végső fokán megkapják azt a jelleget és lendületet, amely arra képesíti, hogy majdnem az egységes magyar államnak hű fia és hasznos polgára legyen. Ha több terem volna, elmondanám részletesen, mi minden élvezetünk és gyönyörűségünk telett mindvégig a gyermekek értelmes, okos feleleteiben, melyeket nyújtottak az elemi oktatás minden ágában, a lelkes szavakban.

De az eddig mondottak is feltűntették azt a kiváló érdemet, amelyet sikeres népnevelő munkájukkal az iskola két tanítója, Papp Ilma, az I. és II. és Papp Gusztáv, III.—IV. osztály vezetője szereztek és a melyet az elnök szép szavakkal ki is fejezett, elismert. A magyar kultúra hálás lehet az isteni Gondviselésnek, hogy ily tanítói vannak.

A biharmegyei népnevelési egyesület már évekkkel ezelőtt méltányolta ezt a kulturmunkát és a magyar nyelv sikeres tanítása körül kifejtett tevékenységet és az esküllei iskola I. és II. osztályának vezetőjét, Papp Ima tanítónőt

a néptanítás terén szerzett érdemeiért 100 korona jutalomban részesítette.

Papp Gusztáv igazgató-tanító, a III—VI. osztály vezetőjének érdemeit pedig a kultuskormány tartotta arra méltónak, hogy az idén 100 koronával megjutalmazta. A jutalmat **Papp Gusztáv** tanítónak **Kocsiss Béla** elnök adta át a vizsgálat végén elismerő szavak kíséretében a vendégek és a gyermekek jelenlétében. A megjutalmazott tanító meghatottan mondott köszönetet az elismerésért az elnöknek és megígérte, hogy amint eddig, a magyar kultúrának ezután is fokozódó tevékenységgel fog szolgálni.

Az eskülvői állami elemi iskola vizsganapját így az iskola, a tanuló nyervek és tanítóinak, közvetve a két községnek és a magyar kultúrának is ünnepévé avatta az elmúlt tanév szép eredménye, a tanérek fáradozásának elismerése, **Papp Gusztáv** igazgató-tanítónak megjutalmazása és a jutalomdíjnak ünnepélyes átadása.

UJDONSÁGOK.

* **Körözshid V-Velenczén.** Várad-Velence közönsége már évek óta hirdeti egy gyaloghíd építését. Várad Velence és az olasz-i part között, hogy az óriási kiterjedésű városrész közönsége ne legyen kénytelen 1—2 kilométert gyalogolni, míg eléri a Nagyhidat, mint legközelebbi átjárót. A város mérnöki hivatala ki is számította, hogy hány ezer koronába kerülne egy könnyű szerkezetű gyaloghíd, azonban a város anyagi erejét más, még fontosabb szükségletek veszik igénybe. A városi tanács tegnapi ülésén azonban váratlanul ez a kérdés is szóba került s kilátás van rá, hogy a váradvelenceiek hamarabb kapnak hidat, mint remélték. A gazdasági tanácsnok ugyanis előterjesztette, hogy a 4 honvéd gyalogezred utász csapatát vezénylő **Schmiedt** főhadnagy előtte kijelentette, hogy V-Velence és a Városliget között egy gyaloghídat az utászcsapattal, utászati gyakorlatképen felépíti. Természetesen azon feltétellel, ha a város adja a szükséges anyagokat és **Schmiedt** főhadnagy az ezredparancsnokságtól a hid építésére a felhatalmazást megadja. A tanács tagjai örömmel fogadták a bejelentést, s utasították a városi mérnöki hivatalt, hogy a hidhoz szükséges anyagok értékét számítsa ki és a **Schmiedt** főhadnaggyal folytatott tárgyalás eredményéhez képest a hid felépítésére vonatkozó jelentést sürgősen tegye meg. — Ha ilyen uton sikerül a kérdést dűlőre vinni, a város közönsége hálás lehet a derék főhadnagynak, aki csapatával már a múltkorai Körözsrádásnál is elismerésre méltó szolgálattal tett a városnak. **Schmiedt** főhadnaggyal különben valóságos ezermesternek tartják.

* **A város zárszámadása közszemlén.** Nagyvárad város házi pénztáráról s a házi pénztárban kezelet alapok s alapítványokról 1906. évről a közuti pénztár bevételei s kiadásairól 1905. és 1906. évekre szerkesztett zárszámadásokat, mérleget s vagyonieltárt a tanács és pénzügyi szakbizottság f. évi június hó 18-án tartott együttes ülésében tárgyalás és vizsgálat alá vevén, azt megállapította, s az 1886. évi XXI. t. c. 17. §-a rendelkezéséhez képest az 1906. évi június hó 20-ik napjától ugyenezen évi július hó 4-ik napjáig bezárólag terjedő 15 napos időtartamra a városi számvévi hivatal helyiségében közszemlére kitenni rendelte. Miről a város közönségét azon figyelmeztetés el értesitem, miszerint a zárszámadást az azokra vonatkozó okmányokat a fenti határidőben

bármely nagyvárad adófizető polgárnak megtekinteni joga van, az ellen netaláni észrevételeit a f. évi július havi közgyűlés hatánapját megelőzőleg öt nappal írásban a tanács, mint állandó választmányhoz beadhatja. — Nagyvárad város tanács és pénzügyi szakbizottságának 1907. június hó 18-án tartott üléséből. **Rimler Károly** s. k., polgármester.

* **Személyzet szaporítás a városi mérnöki hivatalnál.** Nagyvárad város főmérnöke előterjesztést tett a város tanácsához egy új építőmesteri állás rendszeresítése iránt. Kijelenti hogy a legközelebb tárgyalás alá kerülő új építési szabályrendelet csak úgy lesz végrehajtható, ha még egy második építész alkalmaz a város. A mostani személyzet ugyanis nem képes ellátni a rengeteg dolgozót, amely a köz és magánépítkezéseknél, építési lezárolásánál, a tervek, költségvetések készítésénél előfordulnak. Most is nagy építési munkák előtt áll a város. Ezzel egyidejűleg javasolja a főmérnök, hogy az építkezési és műszaki rendőri ügyekben tartandó eljárásokért az érdekeltség díjakat fizessen. Így van ez külföldön, sőt Budapesten is. Javaslat szerint az építési engedélyekért 10 kor., a lakhatási engedélyekért 10 kor., az utcavonal kitűzéseért 6 kor., a rendőri szemlékért 10 korona díjat szedjenek. Ilyen alapon az 1906. évben pl. befolyt volna: 281 építkezési engedélyért á 10 kor. 2810 kor., 281 lakhatási engedélyért á 10 kor. 2810 kor., 135 utcavonal kitűzésért á 6 kor. 810 kor., 100 rendőri szemle díj á 10 kor. 1000 kor., összesen 7430 korona. Ezen összegből teljesen fedezve lenne egy építész állás dotációja.

* **Pályázat a hadapródiskolába.** A most következő 1907—908. tanévre a honvédhadapród iskoláknál általa létesített és most megüresedő alapítványi helyekre Nagyvárad városa már kürtö a pályázatot. Tegnapi már be is érkezett az első pályázat. Hegedűs János kereskedő Ottó nevű fiának felvételéért pályázik. Valószínűleg lesz még több pályázó is s Nagyvárad nem jár úgy, mint Debrecen, ahol nem akadt pályázó a város által létesített alapítványi helyre.

* **A vashidak kijavítása.** A városi mérnöki hivatal már egy évvel ezelőtt előterjesztést tett a városi tanácsnak, hogy a két vashid szögecseinek megvizsgálását rendelje el. Mivel a tanács nem intézkedett, most újból előterjesztést tesz a főmérnök, hogy a hidak szögecseinek megvizsgálási munkáját haladéktalanul eszközöltessék, mert enélkül a felelősséget nem vállalja el. Tátray Sándor műlakatos és vasöntőde tulajdonostól ajánlatot is kért be a főmérnök, amely szerint a szögecselek megvizsgálását 1600 koronáért kész elvállalni, de ha a vizsgálatot járó munkálatok folyamán nagyobb javításokra lesz szükség, azt bejelenti, mert külön díjazást igényel. A főmérnök ajánlja Tátray Sándor ajánlatának elfogadását.

* **Sajtóhiba.** Tegnap vezércikkünkben nyomdai hibán folytán értelemzavaró szócsere csuszott. Az első oldal harmadik sorában végén lévő mondat helyesen így hangzik: »Ha Horvátországban horvát volna az államnyelv, akkor a honvédség és népfelkelés nyelve minden további intézkedés nélkül horvát lenne.« E helyett került a »magyar« szó, mivel a mondat értelme elveszett. Ilyen helyreigazított értelem mellett érthető is a folytatás, hogy t. i. azért kellett külön kikötni a horvát vezényleti nyelvet, mert különben az állam magyarságából eo ipso a magyar vezényleti nyelv következett volna.

* **Utcaburkolásokra nincs fedezet.** Löwensten Zsigmond törvényhatósági tag indítványt nyújtott be a városhoz, hogy a velencei állomáshoz vezető Szent László-utat alapoztassa és kavicsoltassa ki a város. A mérnöki hivatal tegnap bejelentette a tanácshoz, hogy az 1907. évre új burkolatokra csak 29491 kor. 18 fillér állott rendelkezésre, de ebből az 1906. évben teljesített burkolásokért ez évben 17755 koronát fizettek ki, s így csupán 11735 korona van közezésre. A tanács ilyen körülmények közt a Szent László-ut kövezését fedezet hiányból el nem rendelheti, hanem utasította a főmérnököt, hogy a folyó évben a még rendelkezésére álló 4435 korona keretén belül csak a legszükségesebb javításokra szorítkozzék. — Utasították továbbá a főszámvévőt, hogy adjon jelentést arra nézve, mikéint a kövezetvám alap 1907. évi költségvetés egyéb rovatainál mutatkozó megtakarítások terhére új burkolási munkák teljesítése elrendelhető volna-e s ha igen, minő összeg keretében.

* **Hitel- és fogyasztási szövetkezet Beélben.** A hitel- és fogyasztási szövetkezetek eszméje mindjobban tért hódít a nemzetiségiek által lakott vidékeken is, mert belátják az ily szövetkezetek hasznos eredményeit. Beél községben is megindult a mozgalom ilyen szövetkezetek létesítése iránt. A járás községeinek értelmesebb polgárait június hó 29-re értekezletre hívták össze. Az értekezlet célja, hogy hitelszövetkezet és ezzel kapcsolatosan fogyasztási szövetkezeteket alakítsanak a községekben. Ha sikerül ezen tervet megvalósítani, áldásos lesz a járás közönségére.

* **Öngyilkos lett a leánya előtt.** Borsról borzalmas öngyilkosságról értesítenek bennünket. Avram József ottani 40 éves lakos tegnap délelőtt mikor 10 éves leányával volt szobájában, magára zárta a szoba ajtaját s egy éles borotvával elvágta a nyakát. A szerencsétlen ember oly mély és súlyos vágást tett a borotvával, hogy pár percnyi kinlódás után meghalt kisleánya szeméi előtt. A gyermek sikoltására elősiető emberek már csak hulláját találták Avramnak.

* **Kabaret Nagyváradon.** A könnyűfajta szinpad művészet legdivatosabb formája, a kabaret elérkezett végre hozzánk Nagyváradra is és felütötte bohókás, mulatságos sátorát a város legkelembesebb mulatókertjében a Bazar kertben. A kabaret fogalmával nem igen vannak tisztában még nálunk Magyarországon és így nem árt, ha annak eredetét és mivoltát röviden megvilágítjuk. A kabaret voltaképpen francia szerzett. Bohém kávéházak szabadszinpadja ez az eszri gaulaúise bírodalmában, ahol költők, prózairók, zenészek, piktorok szoktak találkozni. Ezek a torrongó lelkű, teremtő szellemű emberek, éjszakának évadján az ő kávéházaikban nagy álmokat álmodnak. Mindegyik a maga szerzeményéről, új alkotásáról beszél a füstös kávéházban. Aztán a szinpadra perdül ez, vagy amaz és elszalajja, elénekli, vagy hangszeren eljátsza a maga legújabb szerzeményét. A kávéház, vagy bohémvendéglő egyéb publikuma szívesen hallgatja és bírálja, tetszésével bátorítja a legújabb művészgenerációt, amely a maga szabadszinpadán, a kabaretten fejlődik, izmosodik, tökéletesül. Ez a kabaret, a maga termékenyítő szellemével elindult világkörűl utjára és fölvette a versenyt az orfeumokkal, amely trágárságaiban kimerült és egyhangúvá lett. Orfeumokba szolid elvű családok alig járhatnak, de kabaret előadásokra bátran elvihetjük akár leányainkat is. Mert a kabaret amellet, hogy mulattató és szórakoztató műsort nyújt, minden szavában decens. Ilyen kabaret nyílik ma este 9 órakor a Bazar kert fái alatt. Remélhetőleg már az első estén is nagy közönség fogja élvezni a nagyvárad ka-

...adást, amelynek keretében *Nyári Antalt*, az ismert művészt, közönségünk régi kedvencét is viszontlátjuk. Párjelemek, ének-számok, bohókás jelenetek, helyi persiflagek és paródiák, kuplék fogják a közönséget mulattatni. A kaboret igazgatója *Hatvani Károly*, aki mint színész is jó hírnévnek örvend. A kaboret primadonnája *Solti Vilma*. Belépőjegy személyenként 1 korona. Kedvezőtlen idő esetén a kabaret a teremben játszik.

* **A nagyvásár.** A nyári országos vásár a hét végén és a jövő hét elején lesz Nagyváradon. Június 21-22-én, pénteken és szombaton a sejtés és juhvásár; 23-24-25-én, vasárnap, hétfőn és kedden termény, barom és lóvásár, 23-28-ig a kézműipar és általános vásár lesz.

TANÜGY.

Az érettségi vizsgálatok eredménye a premontrei főgimnáziumban. A nagyvárad premontrei főgimnáziumban a hó 17-én, hétfőn kezdődtek meg az érettségi szóbeli vizsgálatok, *Wagner Alajos* c. főigazgató helyettes, mint miniszteri biztos elnöklése alatt. Érettségi vizsgálatra 21 fiú jelentkezett. A vizsgálatokat tegnap, szerdán fejezték be és déli háromnegyed egy órakor hirdették ki az eredményt az elnök. A jelentkezők közül 6 jelesen, 4 jól és 9 egyszerűen érettek. Két tanulót 3 hónapra visszautasítottak. Az elnök miniszteri biztos az eredmény kihirdetése után szép buzdító beszédet intézett az ifjakhoz, melyben figyelmeztette őket a munkára, valóságára és becsületre. *Wagner Alajos* miniszteri biztos, aki titléte alatt a premontrei rendháznak volt szívesen látott vendége, holnap reggel utazik vissza Budapestre.

TÁVIRATOK.

Az osztrák trónbeszéd.

Budapest, június 19. Bécsből jelentik: A reichsrath képviselői ma felvonultak a Burgba, ahol meghallgatták a trónbeszédet. A trónbeszédnek a kiegyezésre vonatkozó része hangsúlyozza a politikai szövetség eddigi alakjának fenntartását és ebből azt dezaválja, hogy a két állam gazdasági autonómiájának sérelme nélkül el kell kerülni oly meglazulását a gazdasági összeköttetésnek is, mely a pragmatika sanctio támasztotta közönségre aggályos volna. Beszél azután a trónbeszéd a monarchia védelmi erejének tökéletesítéséről.

Renitens horvát képviselő.

Budapest, június 19. Potocsnják horvát képviselő szemben állt a képviselőház ülésén az elnökkel, ezért ügyét a Ház a mentelmi bizottsághoz utasította. A mentelmi bizottság délutáni ülésére Komor Dezső terembiztos akarta a meghívót Potocsnjákknak kézbesíteni, de Potocsnják az átvételt megtagadta avval, hogy neki horvát nyelvű meghívó dukál. A terembiztos nyomban jelentést tett az esetről *Rakovszky* és *Návay* alelnököknek. *Návay* újra megkísérelte a kézbesítést tanuk előtt, de újra megtagadta az átvételt.

SPORT.

A Versenyegylet közgyűlése. A nagyvárad Versenyegylet folyó hó 19-én délután 3 órakor *gróf Tisza István* elnöklése alatt

közgyűlést tartott, melyen a közgyűlés tudomásul vette a múlt évi versenyek eredményéről szóló jelentést, azután a közgyűlés a számvizsgáló bizottság jelentése alapján a felmentvényt megadta a pénztárnoknak az 1905-1906. évi számadások terhe alól. Elfogadta a közgyűlés a beterjesztett költségelőirányzatot s annak alapján a f. évi versenytervezetet, mely a tavalyi keretnek felel meg. A nagyvárad Versenyek napjaiul szeptember 21-22-ikét állapította meg a közgyűlés. A közgyűlés ezután megválasztotta a választmányt három évre. A közgyűlés ezzel befejezést nyervén, a választmány tartott gyűlést, melyen elnökké megválasztotta *gróf Tisza Istvánt* és az igazgatósági tagokat.

REGÉNYCSARNOK.

Művészelet.

Irta: *Kraszevszkij A. N.*

— Oroszból. — 61.

Oda nyujtotta *Lenskynek*.
A férfi arca színt váltott.
— Milyen véletlen játszott a kezébe ezt az ostoba cédulát? — kiáltá.
— Nem arról van most szó — viszonzá hangtalanul a fiatal asszony s annyira megingott, hogy egy székbe kelle fogódzkodnia, nehogy összerogyjon. — Találkoztál — Párisban — *Löwenskjo*ldnéval — vagy — nem?
Miért nem birt hazudni? Néma maradt.
Natalia egy hörgő felkiáltással egy székbe rogyott, haját két kezével elsimitva homlokából. Aztán halvány, reszkető kezével az ajtó felé mutatott.

— Menj! — szolt szigoruan és keze nem remegett többé, mozdulata egyre parancsolóbb és büszkébb lett.

A helyett, hogy parancsának engedelmeskednék, férje lábához borult és ruhája szegélyét csókjaival árasztá el.

— Vétkes vagyok veled szemben — kiáltá — igaz, de ha tudnád mennyire bosszankodom önmagamra s mily kevéssé tud szívem az egész dologról, tudom, megbocsájtanál. Csak nem leszel féltékeny ilyesmire végezt, hisz ez számba se mehet; az ember nem gondolja meg mindig tetteinek horderejét! — Türelmetlenül rázta meg sörényes tejét. — Azért mégis csak te vagy számomra az egyetlen nő széles világban. Hidd meg, angyalom, nem érdemes, hogy így gyötörd magad! — És megragadta kezét mindkét kezével.

De Natalia visszaretent érintése elől. — Bocsáss! — kiáltá indulatosan — mindennek vége köztünk — távozz!

Csak most, először fogta fel a helyzet komoly voltát.

— Mindennek vége — mormogá felegyenesedve — hogy érted ezt?

— Hogy nincs maradásom többé veled egy földél alatt, hogy anyámhoz akarok visszateérni, hogy válást követelek — így érttem ezt. Tán mást vártál?

Lensky fejéhez kapott.
— Válni! de hisz ez lehetetlen — kiáltá — válni! Es a gyermekek?

Natalia összeresztent.
— Ugy van — sutlogá tompán, vigasztalanul — a gyermekek! A gyermekek! — és keserű mosollyal tekintett le utazási előkészületeire, a bőröndre, a szanaszét heverő tárgyakra.

Ekkor *Lensky* még egyszer odalépett nejéhez:

— Hisz látod, hogy a kötelék, mely egymáshoz fűz, szét nem téphető többé, mondá lágyan, melegen — nem mehetsz el, itt kell maradnod!

— Igaz — felelé keményen Natalia — igaz, nem mehetsz el, még ez a vigasztalás sem maradt meg nekem. Mint gyermekeidnek

anya, ki kell tartanom itt, hárad te'ője' a' t' De a többire nézve vége köztünk mindennek . . . Menj! — És *Lensky* távozott.

Dolgozószobájába vonult vissza. Alig lépett be ide, sajtáságos, féltős és megindulásteljes érzés vett erőt rajta. Észrevette, hogy neje itt járt, hogy mindenről eltávolította a port, utolsó időben elhanyagolt íróasztalát rendezte, még pedig mily hozzáértően, apró szeszélyeinek és bogarainak mily kedves legyezetésével! Szeme a friss rózsákkal telt vázán akadt meg. Távolléte alatt nyilván sokat foglalkozott vele, a békülékeny hangulat felülkerekedett. És a mig így fáradott érdekében, a szobában valamire a fatális cédulára bukkant.

»Mindennek vége!« ismétlé magában. De hisz ez lehetetlen! Csak a féltékenység beszél most belőle. Féltékenység! Hja, ha csak az volna, de amit ő ma a szép vonásokról leolvastott, az más, egészen más volt. Csaknem az undor kifejezését látta ott.

De hát mit is vétett? Mit? A csodaszép, ünneplott fiatal nőt nyolc hónapon át egyedül hagyta és amidőn visszatért, a helyett, hogy ezer figyelemmel kárpótolni igyekezett volna a hosszas, szomorú magányért — az ő szeme láttára naponta imádatra, becéztette magát egész sereg más nő által és végre . . .

— Megutált és igaza van! — mormogá és ha még ezt is eltűrte volna, akkor nyomorult egy asszony volna és csak úgy meg kellene őt vetnem, mint a többit — őt, az én büszke, királynői *Natáliámat!*

Íróasztalához ült és fejét kezére támasztá. Az alkonyat árnyai végig terültek a padozaton, a padmalýról alá borultak, a sarkokat bizonytalanokká tompították és a butorzat körvonalait elhomályosították. A színek mind kihaltak, csak a fehér rózsák tündököltek kísértetiesen a félhomályban.

Ekkor megnyílt az ajtó és a szolgálenta, hogy tálalva van.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

Hivatalos árfolyamok.

budapesti áru- és értéktőzsze 1907 június 19-én.	
Magyar aranyjárdék 4%	11.21
Magyar koronajárdék 4%	99.—
Magyar keleti vasuti államkötvény 4%	83.—
Magyar földterhermentesítési kötvény 4%	95.—
Horvát-szlavon földterhermentesítési kötvény	96.—
Magyar gyermekny sorsjegy-kölesön	200.—
Tisza zab. és szegedi sorsjegy-kölesön	150.—
Osztrák járdék ezüstben	99.50
Osztrák járdék papírban	100.—
Osztrák korona járdék	117.—
Osztrák járdék aranyban	99.—
180. oszt. államsorsjegyek	155.—
Osztrák magyar bankrészevény	17.65
Magyar hitelbank részevény	17.65
Városi villamosvasut	833.—
Osztrák hitelbank intézeti részevény	680.50
20 frankos frankos (Napolendor)	683.25
Osztrák magyar államvasuti részevény	19.08
Német birodalmi márka	117.58
London vista	24117
Páris vista a	95.47
20 márkás arany	37.40

A szerkesztésért felelős:
Dr. VUOSKICS GYULA.

Kiváló házikoszt.

Aki kiváló, jó házikosztot akar élvezni, anélkül, hogy a nyári forró napokban otthon főzzön, forduljon hozzám, **Szent János-utca 37.**, vagy a színházi tözsdében, hol előfizetéseket is elfogadnak.

Tisztelettel

Hatvani Károlyné.

Nagyváradai Cabaret.

Első előadás csütörtökön f. hó 20-án.
a Bazár kerthelyiségében, kedvezőtlen idő esetén az étteremben

Nyárai Antal vendégfelleptével,

valamint az összes szerződött tagok bemutatása.

Solti Vilma, primadonna. **Illés Magda**, előadóművésznő. **Honti Lulu**, couplett énekesnő és táncművésznő. **Nógrádi Gizella**, előadó művésznő. **Vitéz Robert**, comicus, előadó művész. **Barics Gyula**, baritonista. **Kenedich Kálmán**, tenorista. **Máté Gyula**, comicus és táncművész.

Belépő díj 1 korona, fentartott hely 2 korona.

Szigoruan családi műsor.

Kezdeté 8 és fél órakor.

Tisztelettel

Hatvani Károly,

művezető-igazgató.

Fentartott helyek kaphatók Sebő Imre és Lukács A. urak Fő-utcai üzleteikben

Vizsgai jutalomkönyvek

a legnagyobb választékban kaphatók

Sebő Imre

könyv- és papir-kereskedésében,

NAGYVÁRADON.

Uj üzlet! Uj üzlet!

Lukács Nándor butor-raktára

műasztalos-, kárpitos- és díszítő műhelye
Nagyvárad, Fő utca 8. sz. Széchenyi szállodá-
val szemben.

Allandó raktár: háló, ebédlő
uri szoba és
szalon berendezések, mindennemű modern styl
szerint. Vas, réz és hajlított fa butorok reudki-
vül nagy választékban.

Pontos kiszolgálás. Olcsó árak
Kívánatra rajzok és költségvetések ingyen.

Vérszegényeknek

idegeseknek, sápkórosoknak, neu-
raszteniásoknak, női bajokban szen-
vedőknek páratlan hatású gyógyfürdő

Radna-Borberek

vasas fürdő

Besztercze-Naszódvármegyében.
Klimatikus hely, őstenyő környezet, su-
balpin klíma. Hideg és meleg fürdők.
Vasas és szénsavas források.

Előidény június 15-től július 5-ig.

Előidényben a szobák árából 20
százalék engedmény.

Felvilágosítással szolgál: a fürdőbérlettség,
Besztercén, Mihály-utca 18., június 15-től
Radna-Borbereken. 61 1-0

Irodalmi értesítés.

MEGJELENT
az első kötet 500 szöveg-
képpel és 60, részben
színes műmelléklettel.

A TECHNIKA VIVMÁNYAI

című kötet a magyar közön-
ség minden rétegének érdeklő-
désére számíthat. Nem tudá-
kos szakmunka, hanem élvez-
zetes, könnyed olvasmány.

A MŰVELTSÉG KÖNYVTÁRÁ-BÓL,

melyről olvasóinknak már több ízben hirt adtunk, most jelent meg az első kötet. A kötet címe:

A TECHNIKA VIVMÁNYAI

AZ UTOLSÓ SZÁZ ÉVBEN.

SZERKESZTIK: HOLLÓS JÓZSEF ÉS PFEIFER IGNÁC.

Ez a kötet úgy külső megjelenésével, mint tartalmával, stílusának irodalmi, könnyed hangjával egyaránt megfelel mindazoknak a várakozásoknak, melyeket a kiadótársulat a magyar közönségben a **MŰVELTSÉG KÖNYVTÁRA**-ról szóló ismertetéseivel felkeltett.

A könyvet szakemberek írták, de oly könnyen érthető hangon, mintha szabad előadást tartanának a társadalom minden köreiből összesereglett hallgatók előtt, kiknek figyelmét lebilincselik tárgyuk érdekességével, előadásuk könnyedségével és a szemléltetés gazdag eszközeivel.

A **TECHNIKA VIVMÁNYAI** című munka a magyar társadalom minden rétegének szól. A gazdát rávezeti a rendelkezésre álló és még kihasználatlan természeti erők célszerű kihasználására. Szakszerű tájékoztatást nyújt a gazdasági gépekről és külön nagy fejezetben ismerteti a gazdasági termékek ipari feldolgozását.

A magyar kereskedő szeme előtt ennek a könyvnek az olvasása számos iparág kereskedelmi kihasználásának perspektíváját nyitja meg, különösen a fiatalabb generációnak meg kell ismerkedni ezzel a munkával, mely megismerteti a bányászat, kohászat, faipar, szövőipar, kémiai nagyipar stb. stb. hatalmas, milliárdnyi értékű vagyont termelő haladásával. A tanügy munkásai a **MŰVELTSÉG KÖNYVTÁRA**-nak első kötetében

gondolkodásuk és ismereteik gazdagítására kiváló munkát nyerne. A nagyközönség legszélesebb rétegeit, valamint a megfelelő szakmákban működőket pedig közelről érdekli a közlekedés eszközeiről, a hadászati technika-ról, az elektromosság-ról, távirás-ról stb. szóló fejezetek.

A legújabb problémák: radioaktivitás, drótnélküli távirás, repülőgép stb. e könyv olvasása útján eleven fogalmakká válnak az olvasó előtt.

A „Műveltség Könyvtára“-nak
ára kötetenkint.... **24 korona.**

Megrendelhető

havi részletfizetésre is

Sebő Imre

könyv- és papirkereskedésében

Nagyvárad, Rákóczi-ut.

A Technika Vivmányai

című kötet fejezetei és a szer-
zők nevei:

Energia: Schimanek Emil.
Bányászat: Litschauer Lajos.
Kohászat: Gálócsy Árpád.
A fémek megmunkálása: Kándó Gyula.
Műtorok és emelőgépek: Kármán Tódor.
A közlekedés eszközei: Gondos Viktor.
Pósta: H. Henyey Vilmos.
A fény a tudomány szolgálatában: Kárvázy Zsigmond.
A sokszorosító ipar: Kún Sámuel.
A technika a hadviselés szolgálatában: M. Müller Hugó.
Faipar: Gaul Károly.
Szövő- és fonóipar: Maly Ferenc.
Papírgyártás: Jalsoviczky Géza.
A kémia vivmányai: Pfeifer Ignác.
Gazdasági gépek: V. Markhot Jenő.
Gazdasági termékek ipari feldolgozása: Kosutány Tamás.
Elektromosság: K. Lipthay Károly.
Telegrafia és telefonia: Hollós József.
Zárószó: Méray-Horváth Károly.

A MŰVELTSÉG KÖNYVTÁRÁNAK

első sorozata a következő
könyvekből fog állni:

- I. A Technika Vivmányai
- II. Az Ember
- III. A Világgyegetem
- IV. A Föld
- V. Az Élek Világa
- VI. A Társadalom

A második sorozat, hat kötetben, tartalmazni fogja a történelmi, irodalmi és művészeti ismereteket és az első sorozat teljes befejezése után fog megjelenni.